

Dober prijatelj o pravem času.

Takó je, kakor sem rekel, in pri tem ostane! Vse naše siromaštvo prodamo in se preselimo kam drugam; svet je velik, pa ima tudi za nas dovolj prostora. Čimu to naše beraštvo, ta naša podrtija, mislim namreč našo borno kočó, ki nam vsak dan pretí, da se zruši na nas in nas pobije. Streha vže več let ni imela poštene slame, kakeršna se spodobuje poštenej kmetskej hiši; klet pod hišo je prazna, po vrtu raste plevel, a po njivah in polji je treba pospravljati kamenje mesto rumene pšenice. Tù naj kdo drug gospodari pa ne jaz, ki je nimam sreče pri kmetiji. Zatorej ostane pri tem, kakor sem dejal — proč iz beraške domovine in hajdi kam drugam, tjá v daljno Ameriko, kamor jih je šlo vže mnogo iskat svoje sreče, pa so jo bajè tudi našli. Mislim, da je pač bolje in prijetneje v Kaliforniji kopati suho zlató, nego li pobirati kamenje po mojem polji. Šmencèj pri tléh! takó je in nič drugače; kakor sem rekel, pri tem ostane. Ti si mož, sosed Lisičar, ki zna govoriti kakor bi rezal ter ima ob vsakej priliki pravo besedo. Na tvoje zdravje! — Takó je govoril oče Zanoškar sosedu Lisičarju in trčila sta dva krepka moža s polnima kozarcema ter ju izpraznila do dna.

„Na zdravje!“ odvrne sosed Lisičar, velik suh mož o tridesetih letih, ki pa mu je bilo videti, ka ima vže davno vsaj štiri križe na hrbtu. Pijača, jeza in druge strastí, ki razjedajo človeško življenje, vrezale so se mu globoko v nagrbančeno lice. Nekako čudno se mu zsvétijo oči od samega veselja, ko je trčil s kozarcem in dejal: „Na zdravje, Zanoškar! Veš kaj, to ti povem, ti si jedini v našej vási, ki ima še nekaj zdrave pameti v glavi. Vsi drugi so pleve ter ni vredno, da bi človek govoril o njih. Ali imajo taki ljudje kaj možgan v glavi, vprašam te, ki so zadovoljni, da se vse leto mučijo za mrvico suhega, črnega kruha? Zanoškar, to ti pravim, kako bodo zijali ti ljudje, kadar se ti za leto in dan vrneš in si kupiš grofovo graščino, ki stoji tam gori ob lepem zelenem smrečevji. Nù, ako bi ti mene poslušal, jaz bi ti raje svetoval, da ostaneš ves čas svojega življenja preko morja. V Ameriki si lahko bogatin, ki ima denarjev na milijone, in vprašam te, čimu ti je potlej óna vže na pólu razpadena graščina? Mar misliš, da dobro jesti in piti je vse, kar ima človek dobrega na svetu? Kaj še! Polne kleti in kašte samega suhega zlatá, to je vse kaj družega, Zanoškar moj dragi! In vse to si lahko pridobi vsak, kdor gre v Ameriko in ima zdravo pamet v glavi. A zdaj pa pošlji po liter najboljšega, treba je, da se še pogovoriva zaradi odhoda, in kakor vidiš, nagovoril sem se, da mi je grlo postalo suho kakor goba.“

„Nù, Lenka, prinesi nama še steklenico rudečega“, zakliče Zanoškar svojej hčeri. Lenka pa je tiho ter ne odgovori ničesar na te očetove besede. Zdaj se Zanoškar ozrè in vidi mater in hčer sedeti ondù pri starej omari in se jokati. „Tri sto medvedov!“ zavpije Zanoškar nad njima; čimu so vajine solzé? Mar mislita, da bomo šli prosjačít po hišah naših sosedov? Tega pa vže nè! Zato bomo šli raje v Kalifornijo. To je daleč tam v Ameriki, kder se samo suho zlató koplje. Ne jokajta se, to vama pravim, kadar bomo v Ameriki, nosili se bosta lepše nego li naša županja, ki zdaj takó visoko svoj

nos viha. In tudi jesti in piti bosta imeli dosti. Zato pa pojdi, Lenka, in prinesi ga nama še stari bokal, ker imava še važne razgovore z Lisičarjem zaradi odhoda.“

„Ali ne veš, da vina nimamo pri hiši,“ oglasi se žena Zanoškarica in si otare solze sè zastorom.

„Ako ga ni pri hiši pa pojdi ponj tjá kjer ga imajo.“

„Ni ga krajcarja pri hiši, pa naj prinesem vina iz krème. Od ónega časa, kar ti rojé nesrečne misli o Ameriki po glavi, ne brigaš se nič več ne za hišo ne za družino. Jaz sem slaba in bolehna, pa ne morem delati, da bi zaslužila kak krajcar za domače potrebe a Lenka ima polni roki dela v hiši in kuhinji, ako hočemo jesti — kje naj potlej vzamemo denar za vino? Tudi vže ne vem, kako se bomo prihodnji teden preživel; ako nam Bog ne pomore, ne preostaje nam drugega nego prosjačit.“ Takó je tožila Zanoškarica možu in debele solzé so se jej potočile po ovenelem licu.

„Bodi mi tiho in ne klepetaj, česar ni treba,“ odvrne Zanoškar ženi ter jo skuša tolažiti, kajti Zanoškar vender ni bil še popolnoma pokvarjen človek, in smilili ste se mu žena in hči, kadar koli ju je videl jokati. Zanoškar bi bil morda najboljši človek v tem kraji, ako bi ne imel zapeljivca, sosedu Lisičarja, s katerim ni hotel več noben pošten človek občevati. Kakor prazna vreča ne more stati po konci, tako tudi Lisičar v dolgove zakopan, ni se več mogel vzdržati ter je po ves dan hodil brez dela okoli in pijančeval, če je imel kaj okroglega v žepu.

„Bodi mi tiho!“ — dejal je oče Zanoškar jokajočej se ženi in pri teh besedah stopi gospod učitelj Novinšek v sobo. „Dober večer vam Bog daj! Glej, glej! kakor vidim, imate družbo.“ — Komaj je Lisičar ugledal gospoda učitelja, takó je zgrabil svojo kučmo in dejal Zanoškarju: „Ostane pri tem, kakor sva se dogovorila; prihodnji mesec odrineva!“ To rekši, otide mimo učitelja, niti da bi ga bil pozdravil. A temu se ni čuditi. Lisičar ni bil samó pri gospodu učitelju, marveč pri vseh poštenih ljudeh na jako slabem glasu. Ako bi bil ostal pri Zanoškarji še nekoliko časa, izvestno bi ga bil učitelj potipal ob njegovo slabo stran in ga vprašal: o čem se živi, kaj dela

i. t. d. in to bi bila zgolj vprašanja, katerim bi Lisičar nikakor ne mogel z dobro vestjó odgovarjati — — —

Zanoškarju se je pa dobro zdelo, da ga obišče gospod učitelj, ki je bil v velikem spoštovanji v vsej župniji. Vprašal ga je, od kod mu pride ta čast v njegovej hiši. „Pridem k vam, zaradi vašega sina Toneta,“ začne gospod učitelj Novinšek. „Tone je zdaj vže 14 let star in koncem meseca avgusta dobi od mene spričalo, kakeršnega še ni dobil nobeden mojih učencev. Vaš sin Tone je zelo nadarjen, uči se pridno in škoda bi bila velika, če bi ga ne dali v mesto „študirat“. Da dobi podporo in tudi brezplačno hrano v mestu, to boče moja skrb.“

„Hm, hm, to bi bilo vse lepó, ako bi“ — — —

„Kaj, ako bi — ali imate proti temu kaj ugovarjati?“ vpraša učitelj.

„O nè, ugovarjati nimam ničesar, ali — Tone mora z menoj v Ameriko.“

„S kom?“ vpraša učitelj.

„Z menoj in sosedom Lisičarjem.“

„Kaj! — Vi hočete v Ameriko? In to še celó z Lisičarjem?! — Kaj pa vaša žena in hči?“ —

„Morati tudi z menoj!“

„In kaj bodele delali v Ameriki,“ vpraša učitelj Novinšek dalje.

„Kaj bodele delali? Čudno vprašanje! V Kalifornijo gremo iskat zlatá.“

Učitelj se nasmehne, potem zmajé z glavo in pravi: „Tedad tudi vam se ne žali po našej lepej domovini, ker jo hočete zapustiti in se podati v daljni, nepoznani vam svet, da ondù od gladú umrjete.“

„Pač lepa domovina to,“ odgovori Zanoškar, „le pogledjte moje njive, potlej pač ne bodele več rekli: lepa naša domovina. — Pa tudi to ni res, da bi v Ameriki od gladú umrli; obogateli bodele tam, obogateli, in se z obilim premoženjem vrnilí, če pridemo še kdaj v ta naš siromašni kraj.“

„Kdo je kriv, da vaše gospodarstvo propada, ako ne vi sami,“ odvrne mu učitelj. „Ako bi bili vi pridno svoje polje obdelovali in kamenje pobirali z njiv in vrta, mesto da ste z Lisičarjem posédali po krémah in po nepotrebnem zapravljali denar in morda še celó zdravje, lahko bi bili popravili vse nedostatke pri hiši; in če bi bili denar, ki ste ga po krémah zakvartali, nalagali na obresti, bili bi zdaj najboljši gospodar v našej vási. Vidite tedaj, da ste svojega širomaštva sami krívi in nihče drug. Mar mislite, da vam bodo v Ameriki pečeni golobje leteli v usta? In če mislite, da v Kaliforniji zlató kar po tleh leži, kakor pri nas kamenje, potlej se zelo varate in žal mi je takega moža kakor ste vi. Res je, da je v Ameriki dosti, zelo dosti zlatá. Tudi se je vže zgodilo, da so ljudjé samó iskat začeli, in našli celo gručo zlatá, ki je bila dosti velika, da so zadušili svojo grdo lákomost po denarji. Ali to so izjeme; mej tisoč ljudmi je morda samó jeden, da se mu kaj takega primeri. Največ ljudi, ki gredó v Ameriko, je takih, ki ne najdejo nobenega zlatá. Prebijati jim je največjo bedo, in če so tako srečni, da imajo še kak krajcar, vrnejo se hitro zopet nazaj v svojo zaničevano domovino; sreča zanje, ako z zdravim telesom.“

„Dà, dà, pa jaz si tudi s svojimi rokami v Ameriki lahko mnogo denarja zaslužim. Čital sem, da v Ameriki potrebujejo pridnih delavcev,“ odgovori Zanoškar z upadenim sream.

„To je pa zopet resnica,“ odvrne učitelj; „v Ameriki potrebujejo mnogo delavcev, dobrih in pridnih. Ali jih pa pri nas, vprašam vas, ne potrebujejo? Le idite k prvemu svojemu sosedu in vprašajte ga, če nima kakega pripravnega dela za vas? In ali ga nimate vi sami dovolj, če hočete svoje gospodarstvo imeti v dobrem redu? — Rekli ste tudi, da se v Ameriki vsako delo bolje plačuje. Tudi temu ne morem oporekati. Zato je pa tudi v Ameriki vsaka stvar dvakrat in tudi trikrat draža nego li pri nas. V Ameriki se za tolar ne dobi nič več kakor pri nas za goldinar, in vender dobro znate, da je tolar več vreden, nego li naš goldinar. In vi hočete z Lisičarjem popotovati? S tem človekom, ki ni vreden, da bi ga pes povohal. Ki je jezičen kakor srakopér in strupen kakor modrás. Ki je največji pijanec v našem kraji in je s pijančevanjem zapravil vse premoženje, ki ga je podedoval od svojega rajnega očeta — Bog mu daj dobro, bil je pošten mož — in zdaj pohajkuje brez vsega dela ter ne vem ob čem se hrani. Ta hudobni človek zabaja k vam samó zaradi tega, da bi vas spravil še ob te denarje, ki bi je dobili za prodano posestvo, in potlej bi vas ostavil na cedilu tù ali tam. In temu izpridenemu, nemarnemu človeku nastavljate ušesa kakor božjej besedi? Ali vas ni sram, oče Zanoškar, ki vender še nekaj spoštovanja uživata pri svojih sosedah?“

Zanoškarju so te besede segle globoko v srce, popraskal se je za ušesi in dejal: „Pravo imate, gospod učitelj, pravo imate; izprevidim, da sem se prenačil. Vso to stvar bi bil moral nekoliko bolje prevdariti, a zdaj je vže prepozno. Denarje, ki sem je včeraj skupil za prodane vole, dal sem vže Lisičarju, da mi preskrbi vožnje listke za Ameriko.“

„Glejte, da svoj denar prej ko mogoče zopet nazaj dobite,“ odgovori učitelj, „in če bi ga tudi ne dobili, veseli bodite, da niste še več izgubili kakor to, kar ste mu dali. Ne pozabite pa tudi prigovora, ki pravi: Ostani domá in delaj pošteno!“

„In jaz ponavljam, kar je dejal gospod učitelj: Ostani doma in delaj pošteno!“ oglesi se debel čvrst glas gospoda župnika, ki so ravnokar stopili v sobo. Gospod župnik, čestit starček z belimi lasmi, slišali so pri vstopu v hišo poslednje učiteljeve besede ter so takój uganili, kakšen razgovor imata. Poznali so dobro Zanoškarja in njegovega zapeljivega soseda Lisičarja, ter so tudi vže slišali, da se Zanoškar spravlja v Ameriko.

„Prišel sem k vam,“ začnó gospod župnik, „zaradi vašega pridnega sina Toneta, pa mislim, da vam je vže vse povedal gospod učitelj, ker sva se pretečeno nedeljo razgovarjala o njem. Vaš sin Tone je razumen in priden deček, da malo takih. Žal bi mi bilo, če bi ga ne dali v mesto v latinske šole. Zatorej sem prišel k vam, da bi se pogovorila, kako in kaj, da bi spravili sina v višje šole. Jaz sam bi ga za zdaj nekaj časa pripravljaval v latinščini, da bi mu potlej bolje šlo v mestu. Ali žalibog, slišal sem nekoliko vašega razgovora z našim gospodom učiteljem ter mislim, da vas je zopet prijela óna nesrečna misel o izselitvi v Ameriko. Zanoškar, to je stvar, za katero je resnega prevdarka treba. Pomislite samó to, ako se vam bi v Ameriki slabo godilo ter bi še le tam spoznali, kako ste bili nespametni, da ste se izselili: kje boste potlej dobili potrebne pripomočke, da se povrneta zopet v svojo lepo domovino. Pomislite, da so se vaš ded in vaši stariši tukaj pošteno živeli, a vi ste nezadovoljni, zaničujete svoj rojstni kraj ter hočete tjà nekam v ptuj svet, v

katerem jih je vže toliko postalo nesrečnih. Ali se pač morete ločiti od grobóv svojih dobrih starišev? Tukaj ste mej znanimi, domačimi ljudmi, mej svojimi sorodniki, vsak vas spoštuje in ljubi. Kolikor vem, nimate ga sovražnika v mojej župniji, razven soseda Lisičarja, ki se vam prijatelja samó zato kaže, da bi vas laglje pripravil še ob to malo premoženja, kolikor ga še imate. Ostanite domá, delajte pridno in molite, in božji blagoslov vam ne izostane. Ako vas tepó nadloge in britkosti, prenašajte je s potrpežljivostjo in zopet se povrne sreča, mir in veselje v vašo doslèj pošteno hišo.“ Takó so govorili gospod župnik in ne brez uspeha.

Zanoškar je jel spoznavati, da ni na pravem potu, da se mu je dobro godilo, dokler ni v njegovo hišo jel zahajati sosed Lisičar. Ali odstopiti od svoje namere, zdelo se mu je vender pretežavno. Lisičar mu je namreč Ameriko naslikal z najlepšimi barvami. Ali zdaj, ko ste ga tudi žena in hči jeli prositi, odjenjal je in dejal: „Pa naj bode v imenu božjem — ostanemo domá. Tudi meni bi bila ločitev težka od domovine, a mislim sem si, da se v Ameriki lahko brez truda denar dobí. Nù, vi prečastiti gospod župnik in vi gospod učitelj sta me vse drugače podučila in vama rajši verojamem nego li sosedu Lisičarju, ki me je, kakor vidim, le zapeljati hotel, da bi se on z mojimi novci okoristil ter se na moje troške vozil v Ameriko. Kakor sem dejal, mi ostanemo domá in z božjo pomočjo hočem zopet poskušati pridno gospodariti s tem, kar imam.“

„To je prava, možata beseda,“ rečejo gospod župnik „in Bog daj, da bi ostali pri njej. Mati in hči pa se razjokate od veselja, da jima ne bode treba ostavljati prelepe domovine, v katerej želite živeti do smrti.“

Kmalu po tem se gospod župnik in učitelj poslovita od Zanoškarjevih ter obljubita, da bosta večkrat prišla ter rada svetovala in pripomogla, kjer koli bode dobrega sveta in pomoči treba.

In res! Zanoškar jo ostal mož beseda. Ostal je domá, pridno je delal in gospodaril ter si s pridnostjo in varičnostjo skoraj toliko prigospodaril, da je bil jeden najboljših kmetov v soseski. Tone je šel v mesto ter je zdaj dober duhovni pastir v svojem domačem kraju.

In Lisičar? Ta ni hotel Zanoškarju denarjev povrniti. Po noči jo je na tihem pobrisal, da ni nihče znal ne kod ne kam. Čez leto in dan pa pride vest iz Amerike, da je ondú žalostno umrl.

(Iz nemščine preložil I. T.)

Prstan sv. Marka.

začetku meseca oktobra lanskega leta izpostavljena je bila pri ljubljanskem knjigotržci J. Giontini-ju velika podoba, delo našega domačega slikarja gosp. Grileca. Velika množica mimoidočih ljudi je postajala tú in občudovala mojstersko delo. Izvestno ste tudi vi, otroci, ki stanujete v našem glavnem mestu, gredoč v šolo ali iz šole, skušali se približati, da bi videli prekrasno sliko, na katerej je bilo videti velikansko poslopje z nebrojnimi sobami in širokimi, s pregrinjali bogato prevlečenimi stopnicami. Izvestno bi bili tudi radi vedeli dogodbo, ki vam jo slika predstavlja. Kdo so